

Voorjaar 1988: massale trek van Distelvlinders in de Provence

Het voorjaar van 1988 werd gekenmerkt door een massale trek van Distelvlinders. In het novembernummer in 1988 van Vlinders heeft u daar al het een en ander over gelezen. Niet alleen in Nederland werden zij massaal gezien. Jan Tanis, die in Zuid-Frankrijk woont, verbleef ten tijde van de volksverhuizing in de Provence en geloofde zijn ogen niet.

Jan Tanis

Een van onze uitverkoren terreinen van februari tot in juni ligt tussen Vidauban in het noordelijke Les Mauresgebied. Het is een overgangsgebied tussen het kalklandschap van de Provence en het kristallijne bergmassief. Je ziet dat direct aan de veranderende plantengroei. Hoe meer je zuidwaarts trekt, hoe meer de uitgesproken kalkminnaars vervangen worden door soorten die een zuurdere bodem prefereren. De variatie is daardoor over een betrekkelijk geringe afstand enorm en het ligt voor de hand dat er ook voor de liefhebbers van insecten veel te beleven is. Wij houden ons vooral bezig met parasitaire wespen, maar noteren in het voorbijgaan ook waarnemingen van andere insectengroepen.

DE ONTDEKKING

Op de 21e april arriveerden we omstreeks 9.15 u. op deze plaats, maar konden er eerst wegens een dikke mist niet veel beginnen. We waren bij stralend weer van huis gegaan, maar het gebeurt vrij vaak dat je na nachtelijke uitstraling bij stil weer zodra je de mediterrane kust nadert, in een mistbank verzeilt. Op deze dag trok de mist echter al na een half uur in snel tempo op. Direct daarna zagen we

de eerste Distelvlinders (*Cynthia cardui*). Omdat we de vroegste exemplaren van deze soort al in maart te zien kregen schonken we daar eerst niet veel aandacht aan. Maar tijdens een koffiepauze viel het ons toch op, dat het er wel veel begonnen te worden en meteen zagen we ook dat ze gericht trokken. Ze waren heel onrustig; ze namen nauwelijks de tijd voor bloembezoek. Enkele vlinders daalden nog wel eens even neer op de volop bloeiende tijm, maar die bezoeken duurden zelden langer dan een paar seconden. Op dat moment realiseerden we ons dat de Distelvlinders aan het trekken waren. En hoe!

Er moesten enorme aantallen bij betrokken zijn en we probeerden daarvan een indruk te krijgen door de dieren in steekproeven van een half uur te tellen. Omdat de trekrichting bijna pal naar het noorden bleek te zijn controleerden we de passanten op een oost-westlijn van twintig meter breed. Zo voerden we tot 's middags drie uur vijf halfuurtellingen uit en die leverden respectievelijk 263, 411, 199, 88 en 333 exemplaren op.

Dat houdt in, dat er tussen tien uur 's morgens en drie uur 's middags globaal 2500 vlinders langsgekomen waren. Maar wat is nu twintig meter? Vlinders kunnen over een front van tientallen kilometers trekken. Onbe-

gonnen werk om een schatting te maken van het werkelijke aantal doortrekkende vlinders. Je zou dan met een flink team van tellers langs de kust van de Middellandse Zee moeten gaan zitten.

MILJOENEN VLINDERS

Wel kwamen we te weten dat er op die dag ook in de Camargue zeer veel Distelvlinders zaten (melding F.J. Oppenoorth). En vrienden van ons die bij Le Lavandou aan de kust zaten zagen groepjes vlinders vanuit zee het land bereiken en zonder te onderbreken verder vliegen (melding O. Walda). Verschillende Franse collega's gaven mij later nog meer gegevens van de kust door. Daaruit kon ik opmaken dat het trekfront zich tenminste moet hebben uitgestrekt van Aigues-Mortes (Camargue) tot Antibes en dat is hemelsbreed dik over de tweehonderd kilometer. Nogmaals, het is niet mogelijk te schatten hoeveel vlinders op reis waren, maar het moeten er miljoenen geweest zijn.

Toen we weer thuis in Villecroze zaten, bleek dat het ook in onze tuin goed raak was. We telden opnieuw en constateerden dat de aantallen overeen kwamen met die bij Les Maures. Pas na 18.15 u. begon dat minder te worden en na acht uur zagen we nog slechts enkele vlinders passeren.

Vermeldenswaard is nog dat de meeste dieren wel afgevlogen, maar toch nog redelijk gaaf waren. Ook traden wel wijzigingen in de trekrichting op, van NNW tot NO, terwijl de windrichting onveranderd ZO was. Die wind was overigens zwak. Ook was het de hele dag door vrijwel onbewolkt.

ANDERE TOPDAGEN

Na die 21e april konden we een paar weken achtereens dagelijks Distelvlinders zien trekken. Hoogtijdagen waren 22, 26 en 30 april. Zij waren minder imponerend dan die eerste

dag, maar toch nog altijd goed voor de helft van de aantallen van die van de 21e. Veranderingen: meer en meer afgevlogen dieren en langer bloembezoek, in onze tuin vooral op sering, aubrietia, tamarix en oxalis. In die periode veranderde de windrichting nauwelijks, maar de vlinders leken soms te aarzelen. We zagen kleine groepjes, die afweken van NW tot NNO en op 30 april, toen de wind matig zuid was, koerste een groot deel van de passanten na 4 uur 's middags plotseling zuiver naar het westen. Waarom is niet duidelijk.

In de eerste dagen van mei leek het gedaan met de trek. We hadden het idee dat dagen met zwakke trek in april verband hielden met het minder mooie weer, zoals op 25, 27 en 28 april, toen de zon verstek liet gaan. Maar de eerste twee dagen van mei was er nauwelijks bewolking. Ook constateerden we dat er niet één Distelvlinder in de wijde omgeving van ons huis zat. We vermoedden dat het met de trek gedaan was, maar op 3 mei hadden we een nieuwe invasie. Alleen al in onze tuin zaten honderden vlinders.

Opvallende feiten: weer veel betrekkelijk gave exemplaren, veel langer bloembezoek en geen continue trek, maar bij vlagen. Af en toe was de trek even sterk als op 21 april, maar er waren ook tijden, zoals van 9.20 - 11.05 u. en van 14.46 - 15.55 u. dat er van trek nauwelijks sprake was.

HET EINDE

Na deze uitschieter was het met de sterke trek-dagen gebeurd, maar we zagen toch tot in de tweede helft van mei vlinders passeren, het laatst op 19 mei. Het is wel aardig te melden, dat in de periode daarna en de hele zomer door, de Distelvlinders niet talrijker waren dan normaal. Dat was anders in 1979, toen we wat later in mei een spectaculaire doortrek van cardui hadden en de hele zomer door zeer veel Distelvlinders zagen.

